

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَجِزْهُمْ

بِأَسْمَاءِ أَوْلَادِكَ الْفَرَجِ

جزوه پژوهشی

(پیشینه نوپسای)

مدرسه علمیه حضرت آمنه (سلام الله)

بهمن ۱۳۹۹

اهمیت پیشینه کاوی در تحقیق

یک پژوهش گر، قبل از انجام تحقیق و بعد از انتخاب موضوع و تدوین عنوان و قبل از نگارش طرح تحقیق، نیاز دارد که با مراجعه به مدارک و اسناد، پیرامون موضوع و مسئله ای که برای تحقیق انتخاب کرده است، آگاهی خود را گسترش دهد؛ تا بتواند در پرتو اطلاعات به دست آمده، مسئله تحقیق و متغیر های خود را دوباره تعریف و معین کند و کرانه های آنها را مشخص سازد. این امر به او کمک می کند تا تحقیقات خود را در راستای مجموعه پژوهش های هم خانواده قرار دهد و آن را با دستاوردهای تحقیقاتی دیگران هماهنگ کند.

نواید پیشینه تحقیق

- ۱- به محقق کمک می کند تا دریابد که دیگران در این حوزه چه کرده اند و چه راه هایی را رفته اند.
- ۲- سبب اصلاح خطاهای احتمالی در مسئله تحقیق می شود و محقق با استفاده از نتایج دیگران مسئله تحقیق خود را پرورش می دهد .
- ۳- بیان درست تفاوت مسئله تحقیق خود با دیگر مسائل و اشاره به جدید بودن مسئله با استناد به تحقیقات انجام شد.
- ۴- کمک به تدوین بهتر فرضیه های پژوهش
- ۵- عدم تکرار اشتباهات دیگر پژوهشگران که با بررسی کار آن ها به آن پی می بریم.
- ۶- استفاده بهتر از پیشنهادات مطرح شده دیگر محققان.
- ۷- آشنایی با منابع مختلف علمی و ارتقای قدرت کتابشناسی
- ۸- آشنایی با روش ها و ابزارهای تحقیق بیشتر
- ۹- پرداختن همه جانبه به پیشینه تحقیق نشان می دهد که محقق در کار خود تلاش زیادی کرده است و همه تحقیقات انجام شده در آن زمینه را مورد بررسی قرار داده و برآن اشراف دارد.
- ۱۰- پرداخت درست و همه جانبه به پیشینه، ضرورت تحقیق پیش رو را اثبات خواهد کرد.

روش پرداختن به پیشینه تحقیق

متداول ترین روش در پیشینه یابی پژوهش، آن است که کلیدواژه های موضوع مورد بررسی را استخراج کرده، آنها را به بانک های اطلاعاتی بدهیم؛ تا از مطالعاتی که پیش از آن درباره موضوع مورد نظر به عمل آمده و در شبکه موجود است، اطلاع حاصل کنیم. همچنین با مراجعه به فهرست منابع کتاب های مرتبط با موضوع مورد بررسی، می توان از مطالعات متعدد قبلی در این موضوع آگاه شد.

در کشورهای جهان سوم که انتشار کتاب و مقاله با مشکلات و محدودیت های بیشتری مواجه است، بسیاری از صاحب نظران، با وجود دارا بودن تجربه مطالعاتی در زمینه های مختلف، فرصت انتشار آنها را پیدا نمی کنند. از این رو، ضرورت مراجعه به این افراد، به ویژه در مناطق دورافتاده، به عنوان یکی از روش های پیشینه جویی تحقیق، یادآوری می شود (بیانی، ۱۳۷۸، ص ۱۲۳).

در مراجعه به کتابخانه ها، چنانچه به دنبال اثر شناخته شده ای نباشیم و یا مؤلفی را در زمینه موضوع معینی شناسایی نکرده باشیم، از طریق فیش های تنظیم شده بر حسب موضوع، می توان آثاری را در زمینه موضوع مورد مطالعه، پیدا کرد.

پس از پیدا کردن منابع و استخراج مطالبی از آنها که با مطالعه مورد نظر ارتباط پیدا می کنند، به طور معمول، آنها را بر روی فیش های مخصوص یادداشت می کنیم و در بالای همان فیش، مشخصات کتاب یا مقاله را مطابق اصول فهرست نویسی، درج می کنیم. در استناد به منابع، می توان جملات آن را به طور مستقیم و با نقل قول ذکر کرد. البته باید در نظر داشت که نقل قول عبارات، در داخل گیومه آورده می شود. در مراجعه به منابع، محقق وظیفه دارد که اعتبار داخلی و خارجی آنها را مورد نظر قرار دهد و از استناد به منابع غیرمعتبر و ضعیف و یا منابعی که به محقق، کمکی نمی کنند، خودداری کند

منابع مربوط به پیشینه تحقیق

- از منابع مربوط به پیشینه تحقیق، می توان به امور زیر اشاره کرد:
- اطلاعات موجود در بانک های اطلاعاتی.
 - تألیف ها، ترجمه ها و مقاله های مربوط به موضوع مورد بررسی.
 - پایان نامه های مربوط به موضوع مورد بررسی.
 - نظریه های موجود در زمینه موضوع مطالعه.
 - سالنامه های مراکز تحقیقاتی و فرهنگی، مانند یونسکو.
 - تجربه های صاحب نظران.
 - سایت های اینترنتی و استفاده از موتورهای جستجوگر (دلاور، ۱۳۸۳، ص ۹۲)

نمونه نگارش پیشینه تحقیق

نوشتن پیشینه تحقیق به دو شکل مستقیم و غیر مستقیم اتفاق می افتد.

استفاده غیر مستقیم از پیشینه تحقیق: همانطور که در سطرهای بالا نیز گفته شد در نوشتن بیان مسئله، اهمیت و ضرورت، جنبه های نوآورانه و... از تحقیقات انجام شده در این زمینه استفاده می شود که این همان استفاده پراکنده، بنیادین و غیر مستقیم از سوابق انجام شده است.

نوشتن مستقیم پیشینه تحقیق: اما در بخشی مجزا و ویژه با رعایت اصول زیر به پیشینه تحقیقات انجام شده اشاره می گردد:

۱- در یک بند به ترتیب با ذکر نام محقق یا محققان، سال انتشار در داخل پرانتز، و عنوان تحقیق شروع به ارائه گزارش می شود. مثلا می گوئیم فلانی (۱۹۸۹) در تحقیقی به عنوان «.....»

۲- در ادامه همان بند به مسئله تحقیق، و نتیجه آن در حد دو سطر اشاره می شود.

۳- بهتر است این مسئله و نتیجه مورد نقد نیز قرار بگیرد و محقق تحلیل خود را در آن باره بیاورد.

منابع اطلاعاتی برای بررسی پیشینه تحقیق

منابع اطلاعاتی تحقیق، به دو دسته زیر تقسیم می شود:

۱. منابع دست اول

۲. منابع دست دوم.

منابع دست اول، مطالعات و نوشته های اولیه یک نظریه پرداز، محقق یا شاهد زنده در یک واقعه است. منابع دست اول، حاوی تمام گزارش های تحقیق یک نظریه یا بیانات یک ناظر است و به این دلیل مفصل و در بعضی موارد، خیلی فنی است. از جمله منابع دست اول، مطالعات تجربی منتشر شده در مجله ها یا در نظام های بازیابی اطلاعات، تک نگاری های اندیشمندان، گزارش های تحقیقی و برخی پایان نامه هاست.

منابع دست دوم هم نهاده ۱۵ ادبیات نظری و تجربی قبلی است. از جمله این گونه منابع، کتاب ها، مقاله های منتشر شده در دایره المعارف ها و مقاله هایی است که وضع دانش موجود را درباره یک موضوع، از طریق خلاصه کردن تحقیقات اصلی، ارزیابی می کند. همچنین یک کتاب درسی که در زمینه ای علمی به بسیاری از منابع دست اول - در یک چارچوب واحد - وحدت می بخشد همچنین یک منبع دست دوم است. منبع اطلاعاتی دست دوم، یک دید کلی درباره مطلب، فراهم می آورد. گر چه در بررسی پیشینه تاکید می شود که در حد امکان، از منابع دست اول استفاده شود، ولی منابع دست دوم هم می توانند مفید واقع شوند.

تنظیم گزارش پیشینه تحقیق

هر منبع، پس از مطالعه، چکیده سازی و رده بندی می شود. مرتبط ترین و مناسب ترین منبع، باید اول مطالعه شود. از این مطالعه، پژوهش گر می تواند فهم قابل قبولی از مسئله پیدا کند و نسبت به رده بندی منابع، تصمیم بگیرد. چکیده سازی یک گزارش یا مقاله که معمولاً روی یک کارت یا برگه به ابعاد « ۸ * ۱۲ سانتی متر » نوشته می شود، دارای مراحل زیر است:

۱. نخست چکیده یا خلاصه مقاله یا گزارش مطالعه می شود؛ تا لزوم مطالعه مقاله یا گزارش، به صورت کامل روشن شود.

۲. اگر منبع به اندازه کافی با مسئله مربوط باشد، به نکات اصلی توجه بیشتری می شود و بخش های مربوط، برای مطالعه دقیق تر و چکیده سازی، انتخاب می شوند.

۳. مشخصات کتاب شناسی دقیقاً روی کارت، به سبکی که مورد نظر محقق است، ضبط می شود و اگر سبک خاصی مورد نظر نباشد، از سبک متداول روان شناسان امریکایی پیروی می شود.

اغلب مقالات مجله ها، از شکل استاندارد می که به خواندن و یادداشت برداشتن سهولت می بخشد، پیروی می کنند. ترتیب ارائه مطالب عبارت است از: چکیده، مقدمه ای که حاوی بیان مسئله، اهمیت و بررسی پیشینه، سؤال یا فرضیه، روش تحقیق، نتایج، خلاصه یا بحث با نتیجه گیری های ضمنی و همین روال، معمولاً در چکیده سازی اطلاعات روی کارت های یادداشت دنبال می شود.

پایگاه های اطلاعاتی جهت دسترسی به مقاله ها

- ✓ مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری:
<https://www.ricest.ac.ir/>
- ✓ مگیران: <https://www.magiran.com/>
- ✓ نورمگز: <https://www.noormags.ir/>
- ✓ سیویلیکا: <https://civilica.com/>
- ✓ پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی: <https://www.sid.ir/>
- ✓ پرتال جامع علوم انسانی: <https://www.sid.ir/>
- ✓ کتابخانه تبیان: <https://library.tebyan.net>
- ✓ گنج (پایگاه اطلاعات علمی ایران): <https://ganj.irandoc.ac.ir/>
- ✓ علم نت: <https://elmnet.ir/>

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَتَحِيَّاتُهُمْ

